

Северин К.М.
здобувач,
Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки

ПРИНЦИП КОНФІДЕНЦІЙНОСТІ АДВОКАТСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

На сьогодні адвокатура України, як один із найважливіших соціальних та правових інститутів громадянського суспільства та правової держави переживає в Україні переломні часи. Реформування цього інституту правової системи нарешті переходить від кількісних до якісних характеристик. Потреба змін виникла як і в стосунках адвокатів з правоохоронними органами, судом, клієнтами, так і в рамках самого адвокатського співтовариства. Успішність вирішення та реалізації завдань корегування та усунення існуючих суперечностей, неузгодженостей вплине як на функціонування всього інституту адвокатури, так і на кожного із його членів та на суспільство в цілому.

Актуальним питанням забезпечення якісного та професійного становлення інституту адвокатури залишається проблема забезпечення принципу конфіденційності адвокатської діяльності, межі його реалізації та гарантії.

Проблематика конфіденційності досліджували такі визнані вітчизняні вчені та практики як Т.В. Варфоломеева, І.Ю. Гловацький, С.В. Гончаренко, А.П. Задніпровський, О.Л. Жуковська, С.М. Логінова, В.М. Хабібুলлін, зарубіжних вчених – О.С. Горбунов, М.Ю. Барщевський, П.Є. Короткова, М. Молло, А.Ф. Коні, Ю.В. Пилипенко, А.М. Пшуков, А.Л. Ципкін та ін.

Разом з тим, з огляду на необхідність комплексного підходу до проблеми забезпечення принципу конфіденційності, вважаємо, що дана наукова проблеми потребує свого подальшого дослідження, а наявна нормативно-правова основа – доопрацювання з урахуванням міжнародно-правових норм та посилення відповідальності за його порушення.

Витоки принципу конфіденційності діяльності (його аспектів) не тільки адвокатів, можемо побачити вже в Древній Греції та Древньому Римі [1, с. 263], про що ми вже зазначали в підрозділі 1.2. дослідження. Римські юристи в судах звертали увагу головуючого на те, щоб він ні в якому разі не дозволяв адвокатам приймати на себе роль свідків [2, с. 432].

У подальшому зміст та законодавче регулювання принципу корегувалось, в різні періоди становлення правових систем акцент зміщався то на права адвоката, то на права клієнта в правовідносинах

клієнт-адвокат. На теперішній час, у цих правовідносинах почав враховуватися акцент інтересів суспільства в цілому.

Головною метою реалізації принципу конфіденційності є забезпечення довірчих відносин між клієнтом та адвокатом. Суть питання полягає в тому, що клієнт змушений інформувати фактично чужу людину (адвоката) про обставини свого приватного життя, які не завжди носять позитивний характер. Проте, без повної поінформованості неможлива адекватна правова допомога, тому фактично даний принцип поряд з принципом незалежності адвокатської діяльності виступає фундаментом професії захисника. Помилки в його регулюванні чи реалізації спричинять шкоду не тільки клієнту, адвокату, але й суспільству в цілому.

Відомий юрист А.Ф. Коні у свій час справедливо зазначив, що між захисником і тим, хто в тривозі і тузі від грізного звинувачення, що насувається, звертається до нього в надії на допомогу, встановлюється тісний зв'язок довіри і щирості. Захисникові відкриваються таємниці душі, йому намагаються роз'яснити свою невинність або пояснити своє падіння і свою приховану від інших ганьбу, такими подробицями особистого життя і сімейного побуту, по відношенню до яких сліпа Феміда повинна бути і глухою [3, с. 53-54]. Логінова С.М. розуміє під адвокатською таємницею відомості, які отримані адвокатом в процесі виконання професійних обов'язків, розголошення яких може завдати збитків фізичній чи юридичній особі (клієнту) [4, с. 13].

В рамках виконання доручень клієнтів адвокат стикається з необхідністю дотримання принципу конфіденційності і щодо інформації, що стає відомою йому від клієнта і щодо інформації, яка отримується адвокатом в процесі реалізації домовленостей з клієнтом. Вся ця інформація і підпадає під регулювання принципу конфіденційності і потребує кримінально-правового та цивільно-правового захисту.

Принцип конфіденційності адвокатської діяльності реалізовується через інституту адвокатської таємниці, яка має як юридичний, так і етичний характер.

Варто зауважити, що за своєю юридичною природою адвокатська таємниця, її режим має відношення саме до діяльності адвоката (в тому числі розповсюджується і на особу, стосовно якої припинено або зупинено право на заняття адвокатською діяльністю). Проте, зміст ст. 22 Закону, ст. 10 Правил вказує і на інших осіб, на яких розповсюджується режим адвокатської таємниці. Це помічник адвоката, стажист адвоката, та особа, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом (технічний персонал). Поширення обов'язку зі збереження конфіденційності інформації працівниками офісу адвоката закріплено в законодавстві Нідерландів, Франції, Швеції. Проте, необхідності забезпечити

вказаними групами осіб адвокатської таємниці покладається саме на адвоката.

Закріплення принципу конфіденційності потребує його адекватного правового захисту. За посилення гарантій адвокатської таємниці виступають науковці та практики, зокрема дана ситуація безумовно пов'язана з наявністю такого негативного фактору як зростання кількості порушень адвокатської таємниці не тільки зі сторони правоохоронців, але й зі сторони самих адвокатів, про що вказує і відомий адвокат, доктор юридичних наук Т.В. Варфоломеєва [5, с. 12].

Як висновок варто констатувати, що в чинному кримінальному законодавстві існує певний правовий пробіл щодо цього. Так, Кримінальний кодекс України передбачає кримінальну відповідальність за розголошення професійної таємниці, зокрема лікарем (ст. 145 КК України), працівником за розголошення комерційної чи банківської таємниці (ст. 232 КК України). Що стосується адвокатської таємниці, то чинне законодавство передбачає, про що ми вже вказували, лише дисциплінарну відповідальність у разі порушення самим адвокатом принципу конфіденційності. У той же час ст. 397 КК України хоча і встановлює покарання за вчинення в будь-якій формі перешкод до здійснення правомірної діяльності захисника чи представника особи по наданню правової допомоги або порушення встановлених законом гарантій їх діяльності та професійної таємниці, проте, адвокат не є суб'єктом складу цього злочину. КК України взагалі не передбачає відповідальність адвоката за порушення принципу конфіденційності адвокатської діяльності та розголошення адвокатської таємниці. Дивно, що суб'єкт (адвокат), який найбільше покликаний захищати адвокатську таємницю, має до неї абсолютний доступ, несе значно меншу відповідальність у порівнянні з іншими суб'єктами вказаних правовідносин.

У зв'язку з цим, пропонуємо доповнити Кримінальний кодекс України статтею 397-1 «Незаконне розголошення адвокатської таємниці», в якій передбачити, що умисне розголошення адвокатської таємниці особою, якій вона стала відома у зв'язку з виконанням професійних обов'язків, якщо таке діяння спричинило тяжкі наслідки, – карається штрафом до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк до двохсот сорока годин, або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років, або виправними роботами на строк до двох років».

Список використаних джерел:

1. Бураева С.К. Об адвокатской тайне // Вестник бурятского государственного университета. – 2014. – № 2 – С. 263-265.
2. Адвокат-воин. Принципы и техника уголовной защиты [Текст] / [сост. А. В. Поляков]. – М. : СТАТУТ, 2007. – 447 с.
3. Кони А.Ф. Нравственное начало в уголовном процессе. Собрание сочинений. Т. 4 [Под общей ред. Базанова В.Г., Смирнова Л.Н., Чуковского К.И.]; – М.: Юридическая литература, 1967. – 543 с.
4. Логінова С.М. Адвокатська таємниця: теорія і практика : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юр. наук : спец. 12.00.10 «судоустрій; прокуратура та адвокатура» / Логінова Світлана Миколаївна – Київ, 2002. – 19 с.
5. Варфоломеева Т.В. Впровадження міжнародних правил адвокатської етики в Україні // Вісник Академії адвокатури України. – 2009. – № 1 (14). – С. 7-20.

Татарчук М.В.

студентка,

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

**ПРАВОВІ ОСНОВИ ДІЯЛЬНОСТІ
АДВОКАТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Законодавство надає адвокатурі широкі функції самоврядування та саморегулювання. Так, ним передбачено створення органів адвокатського самоврядування та визначено повноваження рад адвокатів регіонів, кваліфікаційно-дисциплінарних комісій адвокатури, Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури, Ради адвокатів України.

Правовою основою діяльності адвокатури є Конституція України, яка статтею 59 визначає, що для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатське самоврядування передбачає собою гарантоване державою право адвокатів, тобто фізичних осіб, які здійснюють незалежну професійну діяльність щодо захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги клієнту самостійно вирішувати питання організації та діяльності адвокатури України, а саме всіх адвокатів, які мають право на зайняття адвокатської діяльністю, в порядку, передбаченому законодавством України.